

Šľachtiteľský program plemena slovenská dojná ovca

Úvod

Šľachtiteľský program a šľachtenie plemena slovenská dojná ovca vychádza zo Zákona č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o šľachtení a plemenitbe“) a Smernice Rady 89/361/EHS týkajúcej sa čistokrvných chovných oviec a kôz. Napĺňanie šľachtiteľského programu sa vykonáva v súlade so Zákonom č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 18/2012 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o identifikácii a registrácii oviec a kôz v znení vyhlášky č. 49/2015 Z. z., Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 18/2001 Z. z. o vykonávaní kontroly úžitkovosti, kontroly dedičnosti a testovania úžitkových vlastností, kontroly zdravia, kontroly dedičnosti a testovania zdravia, hodnotenia zovňajšku hospodárskych zvierat, o založení a vedení plemennej knihy, založení a vedení plemenného registra, vedení predpísanej evidencie a o overovaní pôvodu hospodárskych zvierat, Rozhodnutím Komisie 90/254/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre schvaľovanie organizácií a združení chovateľov, ktoré zakladajú alebo vedú plemenné knihy pre čistokrvné plemenné ovce a kozy, Rozhodnutím Komisie 90/255/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre zápis čistokrvných plemenných oviec a kôz do plemenných kníh; Rozhodnutím Komisie 90/256/EHS, ktorým sa stanovujú metódy pre monitorovanie úžitkovosti a posudzovanie genetickej hodnoty čistokrvných plemenných oviec a kôz, Rozhodnutím Komisie 90/257/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria schvaľovania čistokrvných plemenných oviec a kôz a používania ich spermy, vajíčok a embryí na plemenárske účely, Rozhodnutím Komisie 90/258/EHS stanovujúcim zootechnické certifikáty o pôvode čistokrvných plemenných oviec a kôz, ich spermy, vaječných buniek a embryí. Tento šľachtiteľský program je zároveň vypracovaný s ohľadom na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1012 o zootechnických a genealogických podmienkach na plemenitbu čistokrvných plemenných zvierat, hybridných plemenných ošípaných a ich zárodočných produktov a na obchodovanie s nimi a ich vstup do Únie a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 652/2014, smernice Rady 89/608/EHS a 90/425/EHS a zrušujú určité akty v oblasti plemenitby zvierat („nariadenie o plemenitbe zvierat“). Napĺňanie tohto šľachtiteľského programu sa musí vykonávať v súlade so štatútom plemenných kníh pre ovce chované na Slovensku. Tento šľachtiteľský program vychádza aj z dlhodobými stanovenými zásadami v predchádzajúcich štatútoch plemennej knihy pri šľachtení daného plemena na území Slovenskej republiky.

Napĺňanie a dodržiavanie tohto šľachtiteľského programu zaisťuje Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo, ako uznaná chovateľská organizácia podľa zákona o šľachtení a plemenitbe poverená Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vedením plemennej knihy.

Šľachtiteľský program je súbor systematických opatrení a zámerov, vrátane zaznamenávania údajov, selekcie, plemenitby a výmeny plemenných zvierat a ich zárodočných produktov, ktoré boli navrhnuté a realizované s cieľom zachovať alebo posilniť želané fenotypové a genotypové znaky a vlastnosti v rámci cieľovej chovnej populácie. Na základe tohto šľachtiteľského programu sa stanovuje chovný cieľ predmetného plemena. Chovný cieľ sa stanovuje prostredníctvom chovateľských metód, ktoré sú definované pri hodnotení kontroly úžitkovosti.

Cieľom tohto šľachtiteľského programu je zvyšovanie genetickej hodnoty a úžitkovosti jedincov daného plemena na území Slovenskej republiky. Tento šľachtiteľský program sa vzťahuje na územie Slovenskej republiky.

Charakteristika plemena

Plemeno slovenská dojná ovca bolo vyšľachtené na Slovensku v rámci dlhodobého programu zošľachtovania domácich plemien oviec (zošľachtená valaška, cigája, merino) s využitím špecializovaných mliekových plemien (lacaune a východofrízske). Ovce tohto plemena sú vhodné pre polointenzívne podmienky chovu s využívaním oplôtkovej pastvy. Extenzívny systém chovu, najmä z pohľadu výživy a kontroly zdravotného stavu im nevyhovuje. Ide o plemeno mliekové (dojné), rané, s možnosťou pripúšťania jariek už vo veku 8-12 mesiacov v prípade adekvátneho odchovu jahniat do odstavu a po odstave. Bahnice sú určené najmä pre podmienky strojového dojenia, s vyhovujúcimi morfológickými (veľkosť vemena, postavenie ceckov) a funkčnými vlastnosťami vemena (dojitelnosť). Priemerný obsah základných zložiek mlieka (bielkoviny, tuk) je veľmi dobrý, vhodným pre výrobu ovčích špecialít. Plemenné barany sú temperamentné, zaručujúce pri adekvátnom spôsobe pripúšťania dobré výsledky oplodnenosti bahnic.

Úžitkové vlastnosti

Plemeno slovenská dojná ovca je stredného telesného rámca, na vyšších, ale pevných končatinách. Obe pohlavia sú bezrohé. Je mäsovo-mliekového až mliekového úžitkového typu. Na hlave a končatinách sa môžu vyskytovať oblasti s výskytom pigmentovaných vlasov. Obrast brucha, hlavy, zátylku a šije vlnou je slabší, nemusí byť súvislý. Priemerná hmotnosť bahnic je 60 kg, plemenných baranov 80-90 kg. Vlna je polojemná, biela. Produkcia vlny (sortiment B až C, u baranov až CD) sa pohybuje medzi 2,0 -2,5 kg u bahnic a 3,0 – 3,5 kg u baranov. Intenzita rastu jahniat je veľmi dobrá a hmotnostné prírastky do odstavu často presahujú 300 gramov. Jahňatá sú pritom dobre osvalené. Produkcia mlieka za dojnú periódu (trhová produkcia) sa pohybuje v závislosti od chovateľských podmienok v rozmedzí 150 – 180 litrov (plemenný štandard 160 litrov). Najlepšie bahnice vyprodukujú v priemere denne viac ako 1500 ml mlieka. Priemerný obsah tuku (7,0%) a bielkovín (5,6%) je vyšší ako u plemena lacaune a východofrízskeho plemena. Plodnosť na obahnenú ovcu je vyššia ako 140 - 150 %, v dobrých podmienkach je výrazne vyššia (160 – 170%). U jariek pripustených v prvom roku je plodnosť na obahnenú ovcu okolo 130%.

Postup šľachtenia plemena

Šľachtiteľská a plemenárska práca vo všetkých chovoch slovenskej dojnej ovce (SD) sa bude robiť v ďalších rokoch na báze čistokrvnej plemenitby, to znamená bahnice SD budú pripúšťané takmer výhradne baranmi SD. Čistokrvné barany plemena lacaune (LC) a východofrízske (VF) bude možné použiť v kontrolovaných chovoch SD v plemenitbe len výnimočne (výnimku schvaľuje ŠR pri ZCHOK). V úžitkových chovoch, v ktorých používali v plemenitbe baranov SD, prípadne aj čistokrvné barany VF a LC sa odporúča, aby nakupovali prednostne aukčné barany plemena SD v záujme stabilizácie a konsolidácie novo uznaného plemena v krajinskom chove. V kontrolovaných chovoch **základným kritériom pri výbere baranov budú aj v ďalšom období prioritne plemenné hodnoty pre produkciu mlieka a plodnosť**. Základom šľachtiteľskej práce bude aj naďalej kontrola úžitkovosti. Získané primárne údaje sa využívajú pri výpočtoch plemenných hodnôt, s využitím metódy

BLUP Animal Model umožňuje zohľadnenie systematických vplyvov prostredia a racionálne využitie rodokmeňových údajov. Rýchlejší genetický pokrok predpokladá vyššiu intenzitu selekcie. V prípade mliekovej úžitkovosti sa u tohto plemena odporúča, aby produkcia využiteľnej sušiny (celková produkcia bielkovín a tuku) bola čím skôr základným ukazovateľom selekcie.

Plemenný štandard a chovný cieľ plemena slovenská dojná ovca

Ukazovateľ	Plemeno Slovenská dojná ovca	
Základná charakteristika	<i>Plemenný štandard</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Stredne veľký telesný rámec, respiračný typ, brucho čiastočne ovlnené, končatiny vysoké, ale pevné. • Hlava a končatiny s výskytom pigmentovaných škvŕn rôznej veľkosti a intenzity (súvislé biele a tmavé sfarbenie povolené). • Vlna polojemná, biela. • Vemeno veľké, dobre upevnené, vhodné pre strojové dojenie. • Plemeno ranné, barany temperamentné. • Ovce aj barany bezrohé.
Úžitkové zameranie	<i>Plemenný štandard</i>	Mäsovo – mliekový až mliekový úžitkový typ s dobrou plodnosťou.
	Chovný cieľ	Mäsovo – mliekový až mliekový úžitkový typ. Prioritné zameranie: produkcia mlieka a mliečnych jahniat.
Hmotnosť bahníc	<i>Plemenný štandard</i>	60 kg
	Chovný cieľ	70 kg
Hmotnosť plemenných baranov	<i>Plemenný štandard</i>	80 kg
	Chovný cieľ	90 kg
*Hmotnosť jariek	<i>Plemenný štandard</i>	45 kg
**Hmotnosť aukčných baranov	<i>Plemenný štandard</i>	65 kg
	Chovný cieľ	75 kg
PDP jahniat do odstavu – jahničky	<i>Plemenný štandard</i>	0,260
	Chovný cieľ	0,300
PDP jahniat do odstavu – baránky	<i>Plemenný štandard</i>	0,280
	Chovný cieľ	0,320
Produkcia mlieka za dojnú periódu	<i>Plemenný štandard</i>	160 kg
	Chovný cieľ	220 kg
Jemnosť vlny	<i>Plemenný štandard</i>	27 – 38 μm, sortiment B – C (barany až C/D)
Plodnosť na obahnenú ovcu	<i>Plemenný štandard</i>	150 %
	Chovný cieľ	180 %

*hmotnosť jahničiek do 1 roka musí byť minimálne 2/3 živej hmotnosti bahníc; **uvádzaná hmotnosť sa týka baranov vo veku nad 1 rok, do 1 roka musí mať baran minimálne 2/3 živej hmotnosti aukčného barana